

CONTRIBUCIÓ DEL COL·LEGI OFICIAL DE METGES DE BARCELONA AL CONEIXEMENT I DIFUSIÓ DE LA HISTÒRIA DE LA MEDICINA CATALANA

*BRUGUERA¹, Miquel; ZARZOSO⁴, Alfons; GUERRERO², Lluís; VIGER¹, Mercè;
FAJULA⁴, Sara; PIQUÉ³, Salvador*

*Unitat d'Estudis Acadèmics¹, Arxiu Històric de les Ciències de la Salut (COMB)² i
Departament d'Activitats i Congressos³ del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona i
Museu d'Història de la Medicina de Catalunya⁴*

RESUM: El present estudi examina les iniciatives del COMB per ampliar i difondre el coneixement de la història de la medicina catalana i impulsar projectes culturals relacionats amb la professió mèdica. S'exposa la vinculació amb el Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, els anys commemoratius dedicats a personalitats mèdiques del nostre país, les Nadalés,, la creació de la Galeria de metges catalans i les activitats editorials.

RESUMEN: El presente estudio examina las iniciativas impulsadas por el COMB para ampliar i difundir el conocimiento de la historia de la medicina catalana e impulsar proyectos relacionados con la profesión médica. Se expone su vinculación con el Museo de Historia de la Medicina de Cataluña, los años conmemorativos dedicados a personalidades médicas de nuestro país, las Nadalés, la creación de la Galeria de médicos catalanes y las actividades editoriales.

Paraules clau: Col·legi de Metges de Barcelona i història medicina, COMB i història medicina, Museu Història Medicina i Col·legi de Metges, COMB i publicacions històriques, Arxiu Històric de les Ciències de la Salut.

Palabras clave: Colegio de Médicos de Barcelona e historia medicina, COMB e historia medicina, Museo Historia Medicina Cataluña y Colegio de Médicos, COMB y publicacions històriques, Archivo Histórico de las Ciencias de la Salud.

INTRODUCCIÓ

Els col·legis de metges tenen a Espanya com a missions principals: 1) vetllar pels interessos dels seus col·legiats, que són majoritàriament tots els metges en exercici, 2) garantir a la població que l'activitat professional dels seus metges s'ajusta a criteris ètics, 3) dur el registre de metges en exercici i 4) assessorar a l'Administració sanitària en les seves actuacions legislatives i organitzatives relatives a la pràctica mèdica. A diferència dels col·legis mèdics britànics, que tenen una llarga tradició com a custodis del patrimoni mèdic, els col·legis de metges espanyols no tenen funcions de caràcter cultural ni tampoc vinculades amb la història de la medicina, encara que en puguin dur a terme. El Col·legi Oficial de Metges de Barcelona (COMB) es atípic en aquest sentit ja que s'ha fixat nombrosos objectius culturals i ha participat en diferents activitats en

relació al conreu de l'estudi de la història de la medicina del nostre país, amb la convicció de que la cultura mèdica es un element formatiu i de cohesió. La finalitat d'aquest article és revisar d'una manera sistemàtica la contribució del COMB al coneixement i a la difusió de la història de la medicina de Catalunya i d'altres iniciatives de caràcter cultural.

EL MUSEU D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA DE CATALUNYA

La vinculació del COMB amb els temes de la història de la medicina s'inicien l'any 1980 al ser invitat a formar part de les entitats fundadores de la Fundació Museu d'Història de la Medicina de Catalunya (FMHMC) juntament amb Fundació Catalana, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears i la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, les quals fan aportacions dineràries i en peces per la constitució del museu. El president del COMB, el Dr. Carles Pijoan es nomenat membre del patronat de la FMHMC.

La FMHMC s'havia constituït per donar sosteniment econòmic i ordenament legal al Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, creat per Felip Cid, metge i catedràtic d'Història de la Medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona, l'any 1979. El Museu s'ubica en un edifici del Passatge de Mercader de la ciutat de Barcelona, que havia estat el domicili del metge otorinolaringòleg i polític d'Unió Democràtica de Catalunya, Lluís Vila d'Abadal, i que més tard va ser una escola de secundària. Aquest immoble va ser cedit per Banca Catalana, propietària de l'edifici, a través de Fundació Catalana (FC) per instal·lar-hi el Museu, que es va inaugurar oficialment el 1981.

Cid, en no obtenir col·laboració per part de la Universitat -poc interessada i sense recursos per conservar el patrimoni científic- va convèncer l'empresari sabadellenc i mecenes Antoni Forrellad (1912-1983) perquè l'ajudés a crear un Museu d'Història de la Medicina (1). Forrellad era el president de la FC, fundada el 17 de gener de 1979 per cinc bancs pertanyents al grup Banca Catalana (Banc Industrial de Catalunya, Banca Catalana, Banc de Barcelona, Banc Mercantil de Manresa i Banc de Girona). L'objectiu de la FC és la canalització dels ajuts econòmics d'aquests bancs per activitats socials i culturals. De FC en depenien, entre d'altres, aquestes fundacions: Fundació Agrícola Catalana, Fundació Gran Enciclopèdia Catalana, Fundació Museu d'Història de la Medicina de Catalunya i Fundació per a l'Estudi de les Malalties del Fetge. FC aconsegueix l'ús de l'edifici on s'instal·la el Museu, aporta el finançament i du a terme les funcions comptables i administratives de la FMHMC durant els seus primers 14 anys.

A l'època, també, a Europa es viu un intens interès museístic per la història de la medicina y per la ciència en general. A Catalunya, el MHMC forma part de la mateixa generació que el Museu de la Ciència, creat per la Caixa d'Estalvis a Barcelona, i que el Museu Nacional de la Ciència i Tècnica de Catalunya (MNACTEC), ubicat a Terrassa. L'any 1982, quan esclata la crisi de Banca Catalana l'edifici on s'allotja el Museu passa al Fons de Garanties de Dipòsit. La FMHMC tracta de trobar un comprador de l'edifici per mantenir obert el Museu.

Demana ajuda al COMB, que està d'acord en comprar-lo i cedir-lo sense costos a la FMHMC.

En acabar el tercer mandat de Ramon Trias en la presidència del COMB, el substitueix en el càrrec Miquel Bruguera, el qual es nomenat patró de la FMHMC el 22 de febrer de 1994. Durant els anys 1994 i 1995 i davant de les dificultats que té FC per seguir finançant la FMHMC es mantenen diverses reunions amb el COMB per valorar si estaria en disposició de passar a assumir el lideratge de la Fundació. El COMB elabora un projecte pel Museu d'Història de la Medicina, que es aprovat per la seva assemblea de compromissaris de data 22 de juny de 1.995.

La vinculació de la FMHMC amb el COMB es acceptada pel patronat de la FMHMC en reunió del dia 17 de juliol de 1995. A partir d'aquell moment el COMB passa a ser l'entitat que té el dret de nomenar la majoria dels patrons i assumeix la gestió administrativa i comptable. El Dr. Bruguera és nomenat president de la FMHMC en reunió del patronat celebrada el dia 18 de desembre de 1995. D'aquesta manera, el COMB es converteix en l'únic suport econòmic de la Fundació.

Amb data de 27 de desembre de 1994, el patronat ha de prendre la dolorosa decisió de tancar el Museu al públic perquè l'edifici on és instal·lat no reuneix les condicions per mantenir les peces en exposició. El 2008, una invasió de tèrmits obliga a traslladar les col·leccions de l'edifici del passatge Mercader, per a la seva conservació, als magatzems del MNACTEC de Terrassa, ubicat a l'antic Vapor Aymerich, Amat i Jover, un dels principals exponents de l'arquitectura industrial modernista a Catalunya, obra de l'arquitecte terrassenc Lluís Moncunill.

Malgrat no ser obert al públic, el Museu ha continuat viu i visible a través de la seva pàgina web www.museudelamedicina.cat, on es poden visualitzar bona part de les 10.000 peces que posseeix i, especialment, gràcies a la col·laboració que manté amb altres institucions, ja sigui amb el propi Col·legi de Metges o amb d'altres entitats mèdiques, sanitàries o culturals, per l'organització de múltiples activitats museístiques, actes culturals i exposicions mèdiques. Però també per la valuosa tasca que es duu a terme alhora de localitzar, tant a mans de particulars com d'institucions medicosanitàries, catalogar i conservar peces d'un inqüestionable valor històric (2-5).

ANYS COMMEMORATIUS

Des de 1997, el COMB dedica cada any a una personalitat mèdica del país per retre-li homenatge per les seves contribucions a la professió, tant en el camp mèdic, científic o educatiu, o per haver estat un professional brillant i destacat de la medicina o en alguna altra activitat humana. A la taula 1, s'enumeren les personalitats a qui s'ha dedicat cadascun dels anys i, també, els que no s'han dedicat a un personatge sinó a una institució sanitària per commemorar alguna efemèride de la seva història.

El primer dels personatges de la llista és el doctor Josep Trueta i Raspall. La decisió de la junta de govern del COMB d'establir el costum de dedicar l'any a un metge destacat, es pot considerar fruit de l'atzar. Un dia de l'any 1996, el president del COMB va rebre la visita d'Amèlia Trueta, filla del doctor Trueta. Volia comunicar que l'any següent es complien 100 anys del naixement del seu pare i preguntava si el Col·legi tenia pensat fer algun acte commemoratiu. En el curs d'aquesta reunió, Miquel Bruguera pensa que una bona forma d'homenatjar-lo podria ser dedicar-li tot l'any 1997 i celebrar una sèrie d'actes per recordar un personatge de reconegut prestigi mundial per les seves contribucions al món mèdic, científic i patriòtic. A Amèlia Trueta li sembla bé la idea i s'ofereix per col·laborar en l'organització de les activitats que es programin.

L'any Trueta va resultar tot un èxit en presentació i difusió pública de l'any, xerrades, exposicions, impressió d'un segell postal, l'edició d'un llibre i la publicació d'una Nadala (Fig. 1), i per si sol ja va justificar que es continués amb aquesta dinàmica d'organitzar actes per honorar durant tot un any els metges i les metgesses que havien contribuït al prestigi de la medicina a Catalunya i al bon nivell professional dels seus metges. Des de llavors, el COMB ha editat llibres monogràfics sobre alguns dels personatges a qui s'ha dedicat l'any (Taula 2). En alguns casos, el llibre que s'ha editat sobre un metge ha estat el primer i -de moment- únic text biogràfic que existeix sobre ell. És el cas dels llibres dedicats a Joan Giné i Partagàs, Pere Calafell i Gibert, Pere Farreras Valentí, Pere Gabarró i García, i Josep Salvany i Lleopart.

Per recordar als vianants la vinculació dels metges a la història de la nostra ciutat, s'ha col·locat, quan ha estat possible, una placa a la façana de la casa on va nàixer o viure el personatge homenatjat (Taula 3). Cada placa conté el logotip del COMB i una breu justificació del mèrit del personatge.

LES NADALES DEL COMB

L'any 1998, la junta de govern del COMB decideix substituir la tradicional felicitació de Nadal que s'envia a tots els col·legiats per una Nadala, en forma d'un opuscle, dedicada a exhibir els quadres dels presidents del Col·legi des dels seus orígens, que estan penjats a la primera planta de la seu col·legial. Inspirada en el fullletó editat al final de l'Any Josep Trueta, la nova Nadala pren el format d'un opuscle de 20 x 20 centímetres i un total de 26 pàgines que conté el retrat de cadascun dels presidents junt amb la seva biografia breu. Fou voluntat de la Junta posar a mans dels col·legiats informació dels que havien presidit la institució i havien mantingut la defensa dels interessos dels metges al llarg de la seva història.

Aquest nou model de Nadala va tenir una molt bona acollida entre la col·legiació i es va optar per mantenir la iniciativa els anys següents, escollint un motiu de caràcter històric, artístic o cultural en relació a la medicina catalana, sempre intentant que el tema no s'hagués tractat en altres publicacions o en altres llocs.

Amb aquest criteri, el Col·legi ha publicat cada any una Nadala que assoleix un doble objectiu: per una banda, complir amb la seva finalitat fonamental que és la de permetre que el president de la institució, en nom propi i de la junta de govern, desitgi unes bones festes als metges i metgesses de la circumscripció de Barcelona. Per l'altra, es constitueix en un element amè i original que ofereix informació sobre diferents aspectes culturals, sovint totalment desconeguts o ben poc coneguts. La taula 4 relaciona les Nadales editades fins ara pel COMB.

Les nostres Nadales han tingut una gran acceptació al marge de la comunitat mèdica en valorar l'aportació que s'ha fet d'un contingut inèdit, poc conegut o del que existia escassa informació. És, per exemple, el cas de la felicitació dedicada als carrers de Barcelona que porten el nom d'un metge o de la que recopila les estàtues dels metges que s'erigeixen en alguna plaça o espai públic barceloní. També, les que s'han dedicat a la publicitat, les revistes mèdiques o, més recentment, la que reproduïx caricatures de metges fetes pels grans dibuixants de Barcelona del segle XX. En altres casos, els temes, com ara els metges catalans exiliats als anys 1930 o l'arquitectura mèdica barcelonina, han significat el desenvolupament i participació en projectes de recerca finançats, al costat de la Universitat Autònoma de Barcelona. Les Nadales han estat sempre un excel·lent pretext per tal de recuperar i posar en valor el patrimoni mèdic, sovint amagat o oblidat a les golfes de domicilis, consultoris o institucions mèdiques.

GALERIA DE METGES CATALANS

Es tracta d'una pàgina web dedicada a la memòria de metges catalans distingits per una activitat professional destacada. Molts dels personatges que es presenten en aquesta web han gaudit d'un gran prestigi entre els seus coetanis i alguns d'ells l'han conservat fins ara, molts anys després de la seva mort. Altres, però, havien passat a l'oblit malgrat que moltes de les seves accions van transcendir al seu temps. Aquesta web pretén superar el concepte que la fama és efímera i vol aconseguir que molts metges que han contribuït al progrés del coneixement mèdic i a la millora de la salut dels seus conciutadans siguin coneguts per les generacions mèdiques més joves.

A finals d'agost del 2013, la Galeria conté gairebé dos centenars de biografies resumides de metges catalans de diferents èpoques i diferents especialitats. Cada biografia s'il·lustra amb fotografies del personatge tant en el seu entorn personal o familiar com en el seu àmbit professional. A més, per tal de facilitar el millor coneixement de cada biografat, s'inclouen diferents apartats com el de l'obra pròpia publicada (llibres), un altre amb les referències bibliogràfiques, els links de referència, una hemeroteca històrica, etc.

La idea de la creació de la web Galeria de Metges Catalans va sorgir l'any 2011. La junta del COMB va constituir una comissió formada per persones interessades en la història de la medicina, com els doctors Joaquim Ramis, Carles Hervás, Alfons Zarzoso, Lluís Guerrero i Miquel Bruguera per dissenyar el projecte, materialitzat el 25 d'abril de 2012 amb els primers 50 metges biografats. La selecció dels

personatges a incloure en aquest web la fa la comissió directora intentant assolir una bona representació territorial dels metges catalans de diferents èpoques que han fet contribucions notables ja sigui en l'aspecte científic, docent o assistencial o que hagin destacat pel seu relleu personal, social o polític.

Una de les virtuts que té una pàgina web, és que està permanentment oberta i, per tant, permet la inclusió de nous personatges de manera ininterrompuda. Eventualment, també, permet la correcció o ampliació dels continguts implementats. La Galeria de Metges Catalans aspira a convertir-se en una espècie de diccionari il·lustrat de metges catalans famosos o, si més no, que haurien de ser-ho (6).

L'interès despertat per la Galeria es demostra per l'augment continuat del nombre de persones que la visiten. A finals del 2012, s'havia presentat al públic del 25 d'abril d'aquest any, havien accedit a la pàgina web més 5.000 visitants mentre que, en el transcurs d'aquest any 2013 i fins al 31 de juliol, ja hem superat els 7.000 visitants. La Galeria de Metges Catalans, a més de contribuir al coneixement de la història de la medicina catalana, especialment de la més recent, fomenta la projecció social del Col·legi, ja que és fàcilment localitzable a Internet només consultant la paraula "metge" a través de qualsevol buscador. També, hem comprovat que és un element de cohesió col·legial ja que la inclusió de cada nou cas a la galeria implica contactes amb els familiars del personatge –que tot sovint són també metges– per obtenir l'aprovació del text elaborat i demanar-los algunes fotografies il·lustratives. Aquests contactes, ens han permès comprovar l'interès que la Galeria desperta i la valoració positiva de la institució col·legial vers aquesta iniciativa.

PUBLICACIONS

Les activitats que fins a aquest punt hem esmentat sumen un valuós nombre de publicacions tant en forma d'opuscle, com es el cas de les Nades (taula 4), com dels llibres que s'han editat amb motiu de la dedicació de l'any a un metge il·lustre (taula 3). Però, a més, el COMB ha impulsat altres publicacions com la revista *Metge i Societat* i la sèrie *Memòria de la professió*.

Metge i Societat va ser una revista d'aparició mensual amb una tirada de 25.000 exemplars, que es distribuïa gratuïtament a tots els col·legiats de la província de Barcelona. Només van aparèixer sis números, entre març- abril del 1988 i setembre-octubre del 1989, en haver-se d'interrompre la publicació pel seu elevat cost. En el primer editorial, Ramón Trias, president del COMB i impulsor de la nova publicació *Metge i Societat*, explica que la revista neix amb la intenció de dotar el col·lectiu mèdic d'un element que afavoreixi la reflexió i el debat sobre els temes ètics, legals i socials que incideixen més directament en la pràctica mèdica. Alhora, *Metge i Societat* obria les seves pàgines al món cultural per apropar al lector els nous corrents artístics i al pensament avançat d'aquell moment.

Entre el consell editorial de la revista hi figuraven persones de la categoria intel·lectual de Josep Benet, Enric Casassas, Gonçal Lloveras, Albert Manent i Felix Martí, entre d'altres. Aquesta col·laboració garantia l'elevat nivell de la revista que, a més, a cadascuna de les 6 portades que es van editar, va incloure una pintura inèdita d'artistes catalans famosos com Joan-Pere Viladecans, Josep M. Subirachs, Josep Guinovart, Francesc Todó, Narcís Comadira i Modest Cuixart.

Pel que fa a *Memòria de la professió* es tracta d'una sèrie de caràcter biogràfic que s'inicia la primavera del 2002. La publicació es constitueix a partir d'una entrevista a un metge gran, centrada en les vivències i records de la seva etapa formativa com a metge i en la forma com va exercir la professió al llarg de la seva vida. En la selecció dels diferents protagonistes, es va triar els metges per la seva rellevància i interès professional. També i de manera expressa, posant èmfasi en els metges i metgesses que havien conegut les formes d'exercici més antigues perquè un dels objectius de la publicació és el de donar-les a conèixer a molts metges joves que no les han conegut. Lluís Daufí Moreso presidia una comissió editorial, integrada pels doctors Lluís Guerrero Sala, Francesc Domènech Torner, Josep M. Muñoz Pujol, Francesc Domènech Torné, Oriol Casassas Simó, Josep López Batllori, Gonçal Lloveras Vallès i Ramon Martínez Callèn, que tenia la missió de seleccionar els personatges i fer les entrevistes. L'àudio de les converses s'enregistrava, fet que ara ens permet disposar d'una valuosa fonoteca amb les veus de molts metges destacats, alguns dels quals ja no són entre nosaltres. Els exemplars de *Memòria de la professió* es distribuïen juntament amb el *Servei d'Informació Col·legial*, el butlletí del COMB, d'aparició trimestral i tramesa gratuïta a tots els col·legiats. Fins a data d'avui, en total han aparegut 20 biografies de metges (Taula 5). L'any 2006, quan el doctor Daufí no es va veure en condicions per seguir ocupant-se d'aquest encàrrec, es substituï en la direcció del projecte pels Drs. Francesc Domènech Torné i Lluís Guerrero Sala, fins el 2009 en que s'interromp la seva aparició. Malgrat tot, la Junta de Govern del COMB té el propòsit d'encetar, properament, una segona etapa de la *Memòria de la professió*.

En aquesta secció dedicada a les publicacions, no podem obviar els articles que periòdicament publiquen al *Servei d'Informació Col·legial (SIC)* el conservador del MHMC, Alfons Zarzoso, i l'arxivera Sara Fajula. Amb el títol *Un tast del museu* i finalitat divulgativa, es comenten en cada número del *SIC* aspectes relacionats amb els objectes que es conserven al Museu d'Història de la Medicina. De forma destacada, s'informa de les donacions que el Museu va rebent alhora que es fa una crida permanent a la conveniència que els col·legiats o les seves famílies cedeixin aquelles peces relacionades amb l'activitat del metge quan ja no les hagi d'utilitzar.

EXPOSICIONS

El 1997, amb motiu de la celebració de l'Any Josep Trueta, el Col·legi de Metges organitza la primera exposició de caràcter històric al vestíbul col·legial. Per a la següent mostra, es veu la necessitat de trobar i adequar un espai expositiu fix. Es

localitza al passadís infrautilitzat de la planta baixa del COMB, que només servia de pas als ascensors. El 1998, s'inaugura amb l'exposició dedicada al doctor Agustí Pedro Pons i l'espai pren el seu nom. Es tracta d'un espai rectangular on, a la paret llarga lateral, s'hi instal·la una vitrina que va del terra al sostre i en la que s'hi poden encabir fins a 16 plafons expositius verticals amb la possibilitat d'exposar múltiples objectes a la part baixa.

Fins ara, s'han fet 23 exposicions (taula 6). Moltes de les mostres s'han basat en la vida del personatge a qui el COMB ha dedicat l'any. D'altres han versat sobre el mateix tema que la Nadala. Cada exposició conté una sèrie d'objectes, majoritàriament procedents del Museu d'Història de la Medicina, que s'exhibeixen en funció del contingut i es mostren juntament amb uns plafons amb fotografies i dibuixos, acompanyats del corresponent text explicatiu per facilitar la comprensió del relat que es pretén transmetre al visitant.

Recentment, s'ha modificat l'estructura expositiva anterior amb la voluntat de fer possible el trasllat del material expositiu a d'altres espais més enllà de la seu col·legial. La Junta de Govern del COMB pretén que les exposicions del COMB puguin ser vistes a d'altres indrets i a diferents col·lectius.

L'ARXIU HISTÒRIC DE LES CIÈNCIES DE LA SALUT

L'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut (AHCS) es el producte d'una iniciativa de la Delegació Comarcal del Bages del COMB deguda a una idea d'arrels antigues. L'any 1990 s'organitza i celebra a Manresa el VI Congrés d'Història de la Medicina Catalana, activitat acadèmica de la Societat Catalana d'Història de la Medicina, que va tenir un èxit notable, ja que fou el congrés que més participació ha tingut, i que ha produït un major nombre de publicacions a "*Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*". Després del congrés, Simeó Selga Ubach recordà als metges que van formar part de la comissió organitzadora la idea exposada el anys quaranta del segle XX pel psiquiatre manresà Àngel Peña Figueras, de recollir els llibres dels metges que, quan moren, acaben denigrats en els contenidors de brossa, o molt malvenuts als drapaires i llibreters d'ocasió.

Aquesta idea, gestionada per un equip de metges joves encapçalats per Lluís Guerrero Sala, fou ampliada amb la recollida de revistes, bibliografia paramèdica, obres no mèdiques escrites per metges, orles, diplomes, fotografies de professionals i altres documents. S'hi afegí també textos d'altres matèries sanitàries, com Farmàcia, Veterinària, Infermeria, Salut Pública i altres. Es creà un equip humà que a partir d'aleshores té cura de la recollida i conservació dels materials i que alhora es dedica a la recerca en història de les ciències de la salut.

Amb aquest compromís fundacional, a finals de 1994, amb motiu de la celebració del centenari del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, es presenta a Manresa l'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut "Simeó Selga i Ubach", un ens del COMB regit per uns Estatuts proposats per la seva junta i aprovats per la Junta de Govern del COMB. La primera Junta de l'AHCS té com a president Lluís Guerrero Sala, com a secretari Armand Rotllan Verdaguer, i com a vocals, Simeó

Selga Ubach, Ramon Cornet i Arboix, Ricard Cots Parcerisa, i Joan M. Aranalde Fortó. L'any 2002, Lluís Guerrero és elegit president de la Delegació Comarcal del Bages del COMB, i accedeix a la presidència de l'AHCS Armand Rotllan Verdaguer i en Jaume Gilabert Corominas a la secretaria; en foren vocals Simeó Selga i Ubach, Ricard Cots Parcerisa, Ramon Cornet Arboix, Joan M. Aranalde i Fortó, i Lluís Guerrero Sala. L'any 2010 hi ha canvis a la Junta i torna a ser-ne president Lluís Guerrero, Armand Rotllan vicepresident, i vocals Ricard Cots Parcerisa, Jaume Gilabert Corominas, Antoni Puigbó Gelada, Pilar Priego, Josep Herms Berenguer i Pere Bonet Dalmau.

L'Arxiu s'inaugura el 1994 amb els llibres del Dr. Simeó Selga, uns 400, i ara en té més de 35.000, dels quals més de 14.000 estan indexats informàticament en sistema Isis; actualment hi ha el compromís del COMB de fer accessible el catàleg per Internet. Aquests materials, i molts altres, han vingut unes vegades llegats per famílies de sanitaris traspassats i altres per sanitaris vius que no disposen de lloc suficient per conservar-los i volen que una institució guardi allò que tant estimen (7).

Els fons d'indexació de l'Arxiu, amb una cronologia entre els segles XVIII i XXI, esdevé un element de consulta de considerable interès per l'estudi històric i evolutiu de les Ciències de la Salut, i moltes vegades és lloc de referència quan es precisa algun llibre del passat recent o remot. L'Arxiu constitueix un servei important del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona que col·labora al salvament del patrimoni documental científic català, i el posa a disposició dels estudiosos o interessats, que poden fer consultes adreçant-se al correu biblioteca.AHCS@comb.cat.

La producció historiogràfica de l'AHCS és considerable, tant a nivell local com la que fa portes enfora, col·laborant en reunions i congressos exteriors. En l'àmbit local ha anat tenint una programació acadèmica amb conferències celebrades en la sala d'actes de la delegació col·legial del Bages i que després s'han anat publicant a "*Dovella. Revista Cultural de la Catalunya Central*", i àdhuc uns actes extraordinaris i de prestigi entre els que cal recordar alguns homenatges com els dedicats a la figura del metge manresà Pere Tarrés Claret, a Joan Soler Cornet, Ramon Llatjós Planas, Josep Arola i Sala, als metges del Gremi de Sant Lluç, a Simeó Selga Ubach, i altres.

Des de 1996, l'AHCS convoca anualment el Premi d'Història de la Medicina Catalana "Oleguer Miró i Borràs", amb la col·laboració científica de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, la Societat Catalana d'Història de la Medicina, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, l'Institut Joan Lluís Vives i l'Institut Ramon Llull, destinat a premiar una obra d'investigació extensa de caràcter històric. El guardó el lliura a Manresa el president del COMB al seu guanyador, en un acte públic col·legial anomenat Vigília de Sant Lluç. Els actes de major prestigi en l'entorn del Bages, la "Vigília de Sant Lluç" i l'"Acte acadèmic de Montserrat", també són iniciatives professionals i culturals de l'AHCS que ha gestionat directament durant anys; el primer el condueix la

Delegació del Bages del COMB des de 2010 i ja a ha complert disset edicions, i el segon segueix en mans de l'AHCS i en fa dotze (8).

L'AHCS té tres línies editorials. La sèrie principal correspon, majoritàriament, a llibres editats pel COMB i Mútua Manresana de Previsió Social a partir dels treballs guardonats amb el premi "Oleguer Miró", dels quals han aparegut divuit volums que s'inicien amb la biografia d' Oleguer Miró i Borràs (Taula 7). La sèrie intermèdia anomenada "Humanitas", està constituïda per llibres de format mitjà, de temes d'història mèdica i llengua; se'n ha publicat quatre volums. L'altra sèrie la integren els "Quaderns de Montserrat", una dotzena de monografies amb les lliçons magistrals de personatges de relleu amb aportacions en relació a la sanitat, la cultura i el pensament, presentades en els actes acadèmics que l'AHCS, amb el suport del COMB i de la seva Delegació Comarcal del Bages, organitza anualment a l'abadia de Montserrat.

ALTRES INICIATIVES

El Col·legi de Metges ha empès altres iniciatives de caràcter històric-cultural que no s'han inclòs als apartats anteriors. Són actes i activitats específiques que s'han dut a terme a la seu el COMB, entre les que podem esmentar les següents:

Sessions d'homenatge als doctors Frederic Duran i Jordà commemorant el centenari del seu naixement (27/04/2005), Francesc Duran Reynals en el cinquantenari de la seva mort (10/12/2008), Pere Piulachs Oliva en el centenari del seu naixement (15/10/2008), Moisès Broggi Vallès celebrant el seu centenari (16/05/2008). En aquests actes, amb la voluntat d'aprofundir en el coneixement de la personalitat i l'obra del metge homenatjat, se'n ha fet una revisió biogràfica. En algun cas, com amb Pere Piulachs i gràcies a la direcció del seu deixeble Manuel Sarró, ha estat possible la publicació d'un llibre sobre el personatge.

Col·locació dels bustos dels doctors Joaquim Trias Pujol, Manuel Corachán, Pere Piulachs Oliva i Dionís Montón Raspall al vestíbul de la primera planta de la seu del Col·legi, el 4 de febrer de 2010.

L'any 1994, coincidint amb el centenari del COMB, es va publicar un llibre sobre la història de la institució, titulat "El Col·legi de Metges de Barcelona i la societat del seu temps (1894 – 1994)", a cura de Cèlia Cañellas i Rosa Toran amb la direcció de l'historiador Josep M. Solé Sabaté.

L'Arxiu Històric del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, inscrit en els arxius consultables de la Generalitat de Catalunya, entre altres informacions conté dades i fotografies de metges i la seva activitat professional des de finals del segle XIX. L'arxiu gestiona periòdicament consultes històriques i ha participat en documentals de TV de divulgació cultural de TV3 i La2 de TVE. També ha cedit imatges per exposicions com per exemple l'exposició "Itineraris de vida: dones de la guerra civil" de l'associació Dones per la Llibertat i la Democràcia, l'exposició "Dr. Flaquer Barraquer, metge oculista" del Museu-Arxiu de Calella, entre d'altres. I sobretot ha participat en publicacions de diversos historiadors de la medicina, com per exemple el Dr. Alfons Fernández Sabater, el Dr. Lluís Guerrero, i altres.

BIBLIOGRAFIA

1. Cid, F. Museo de la Historia de la medicina de cataluña. En Grandes museos de Historia de la medicina. Elite Médica Ediciones
 2. Zarzoso, A. El Museu d'Història de la Medicina de Catalunya: La construcció d'un nou projecte de preservació patrimonial i de promoció de les ciències de la salut. Fundació Alsina i Bofill (ed.), Llibre d'actes del dissetè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, València, 2004, 111-124.
 3. Zarzoso, A. Barcelona sense museu universitari: el cas de la Facultat de Medicina, [Actes d'Història de la Ciència i de la Tècnica](#), ISSN 2013-1666, [Vol. 1, N.º. 1, 2008](#) , págs. 141-147
- Zarzoso, A. El Museu d'Història de la Medicina de Catalunya: conservació de la cultura material de la ciència i promoció de les ciències de la salut. Miquel Ylla-Català (ed)., *Farmàcies antigues, museus i col·leccions de caràcter sanitari*. Barcelona: Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, 2009, 127-150.
- Zarzoso, A. The anatomical collection of the Catalan Museum of the History of Medicine in Barcelona. *Medicina nei secoli, Arte e Scienza*, vol. 21, 141-171, 2009.
- Galeria de Metges Catalans www.galeriametges.cat
- Rotllan, A. Arxiu Històric de les Ciències de la Salut - Simeó Selga i Ubach. Deu anys (1994 - 2004). 48 pàgs. Edit. AHCS i COMB. Manresa, 2004.
- Guerrero, L. El Col·legi de Metges al Bages. Mig segle d'història (1960 - 2010). PAHCS, vol. 14. Pp. 143 - 262. Edit. COMB i Mútua Manresana.

TAULA 1. RELACIÓ DELS ANYS COMB DEDICATS A UN PERSONATGE O INSTITUCIÓ

- 1997 Dr. Josep Trueta
- 1998 Dr. Agustí Pedro Pons
- 1999 Dr. Pere Virgili
- 2000 Dr. Santiago Ramon y Cajal
- 2001 Hospital de la Santa Creu i Sant Pau
- 2002 Dr. Bartomeu Robert
- 2003 Dr. Joan Giné i Partagàs
- 2004 Dr. Josep Alsina Bofill
- 2005 Dr. Pere Tarrés
- 2006 Hospital Clínic i de la Facultat de Medicina
- 2007 Dr. Pere Calafell i Gibert
- 2008 Dr. Pere Farreras i Valentí
- 2009 Dr. Pere Gabarró i Garcia
- 2010 Dr. Josep Salvany i Lleopart
- 2011 Dr. Pere Mata
- 2012 Dr. Antoni Pujadas i Mavans
- 2013 Dra. Dolors Aleu i Riera

TAULA 2. LLIBRES EN HOMENATGE A LES PERSONES A QUI EL COMB HA DEDICAT L'ANY

- 1997 Josep Trueta (1897-1977)
- 1998 Dr. Pedro Pons (1898-1971)
- 2002 El doctor Robert (amb Fundació Uriach 1838)
- 2003 Dr. Giné i Partagàs (1836-1903)
- 2004 Dr. Alsina Bofill (1904-1993)
- 2005 El beat Pere Tarrés perles terres del Segrià i Les Garrigues. Itineraris de Guerra
- 2007 Pere Calafell i Gibert (1907-1984)
- 2008 Pere Farreras i Valentí (1916-1968)
Pere Piulachs i Oliva (1908-1976). Centenari del seu naixament
- 2009 El doctor Pere Gabarró i els temps difícils del segle XX
- 2010 Josep Salvany i Lleopart (1774-1810) Una vida per la verola

TAULA 3. RELACIÓ DE LES PLAQUES COMMEMORATIVES COL·LOCADES PEL COMB

- 1997 Dr. Josep Trueta – Rambla de Catalunya, 74**
- 1999 Dr. Emili Mira – Rambla de Catalunya, 35**
- 2000 Dr. Santiago Ramon y Cajal - Pati antic Hospital de la Santa Creu**
- 2002 Dr. Bartomeu Robert - Gran Via de les Corts Catalanes, 622**
- 2003 Dr. Joan Giné i Partagàs – Rambla de Catalunya, 116**
- 2004 Dr. Josep Alsina Bofill – Carrer Nou, 9 de Palafrugell**
- 2005 Dr. Pere Tarrés - Gran de Gracia, 93**
- 2009 Dr. Pere Gabarró – Avinguda Diagonal, 598**
- 2009 En memòria dels metges del COMB morts violentament durant la Guerra Civil
– Vestíbul de la seu del Col·legi de Metges de Barcelona**
- 2011 Dr. Pere Mata – Vestíbul de l'Institut de Medicina Legal de Catalunya**
- 2012 Dr. Antoni Pujadas i Mayans - Hospital Psiquiàtric de Sant Boi**
- 2013 Dra. Dolors Aleu i Riera – Rambla de Catalunya, 31**

TAULA 4. LES NADALES DEL COMB

- 1998 - El Col·legi de Metges de Barcelona i els seus presidents**
- 1999 - Els metges i els carrers de Barcelona**
- 2000 - Fites històriques a la medicina catalana del segle XX**
- 2001 - El llibre de Medicina en català**
- 2002 - Monuments i escultures de metges de Barcelona**
- 2003 - Metgesses de Catalunya**
- 2004 - El Museu d'Història de la Medicina de Catalunya**
- 2005 - Protagonistes de la Medicina Catalana de la primera meitat del segle XX**
- 2006 - Metges catalans a l'exili**
- 2007 - Arquitectura i medicina a Barcelona**
- 2008 - Medicina més enllà de Barcelona**
- 2009 - Premsa mèdica catalana**
- 2010 - Publicitat i medicina**
- 2011 - Medicina i política**
- 2012 - Caricatures de metges**
- 2013 - Els segells i la història de la Medicina**

Taula 5. Revistes publicades de Memòria de la Professió

- **Maria Oliveras i Collellmir** - 127 - Juny-Octubre 2009
- **Francesc Vilardell Viñas** - 124 - Juny-Setembre 2008
- **Josep Saló Serra** - 120 - Febrer-Abril 2007
- **Francesc Barnosell Nicolau** - 117 - Març - Juny 2006
- **Josep Laporte i Salas** - 115 Juliol - Octubre 2005
- **Lluís Vergé Mussella** - 114 Març - Juny 2005
- **Josep Vilar Bonet** - 112 Agost - Novembre 2004
- **Jaume Planas i Guasch** - 111 Maig - Juliol 2004
- **Jaume Torner i Sallés** - 110 Febrer - Abril 2004
- **Josep Domingo Mas** - 109 Novembre 2003-Gener 2004
- **Josep M. Massons Esplugas** - 108 Agost-Octubre 2003
- **Manuel Camps Clemente** - 107 Maig-Julial 2003
- **Moisés Broggi i Vallès** - 106 Febrer-Abril 2003
- **Gerard Manresa i Formosa** - 105 Novembre 2002-Gener 2003
- **Ignasi Aragó i Mitjans** - 104 Agost-Octubre 2002
- **Simeó Selga Ubach** - 103 Maig-Julial 2002

Taula 6. Exposicions del COMB

Exposicions Anys COMB	Exposicions Nadales
Pere Mata (1811-1877)	Caricatures de Metges (2013)
Josep Salvany i Lleopart (1774-1810)	Medicina i Política (2011)
Pere Gabarro i Garcia (1899-1980)	Publicitat i Medicina (2010)
Pere Ferreras i Valentí (1926-1968)	Prensa Mèdica (2009)
Pere Calafell i Gibert (1907 - 1984)	Arquitectura i Medicina a Barcelona (2007)
Pere Tarrés i Claret (1905 - 1950)	Metges catalans a l'exili (2006)
Josep Alsina i Bofill (1904-1993)	Protagonistes de la Medicina catalana (2005)
Joan Giné i Partagàs (1836-1903)	Museu d'Història de la Medicina de Catalunya (2004)
Pere Virgili (1699-1776)	Metgesses de Catalunya (2003)
Agustí Pedro i Pons (1898-1971)	Escultures (2002)
Josep Trueta (1897-1977)	
Exposicions Temàtiques	
Història de la Psiquiatria de Catalunya (2012)	
100 anys de l'Hospital Clínic i la Facultat de Medicina de Barcelona (2006)	

TAULA 7. PUBLICACIONS DE L'ARXIU HISTÒRIC DE CIÈNCIES DE LA SALUT

1. Guerrero, L. (coordinador, AAVV): *Oleguer Miró i Borràs. Un erudit metge manresà (1849–1926)*.
2. Vallibera, P.: *La Cirurgia Parva de Lanfranc (Segle XIV)*.
3. Sabaté, J. M., Sabaté, J.: *Un manual casolà de medicina. "El llibre del Prior" (Segle XVII)*.
4. Farré, J.: *Història de la Maternitat de les Corts de Barcelona (Segles XIX i XX)*.
5. Giralt, S.: *Anna de Vilanova en la impremta renaixentista (Segle XVI)*.
6. Pujol, J.: *Relacions de parentiu entre nissagues de sanitaris berguedans (Segles XVII–XIX)*.
7. Guerrero, L. (coordinador, AAVV): *Josap Arola i Sala. Un metge manresà de la República (1875–1933)*.
8. Carnat, R.A., Torras, M.: *El Receptari de Manresa. Estudi i transcripció (Segle XIV)*.
9. Guerrero, L., Pujol, J. (coordinadors): *El receptari de Manresa (Segle XIV). Facsímil*.
10. Zarcoso, A.: *L'exercici de la medicina a la Catalunya de la Il·lustració (Segle XVIII)*.
11. Riera, M.: *L'Acadèmia d'Arts i Medicina de Barcelona (Segles XVI i XVII)*.
12. Escudé, M. M.: *L'Acadèmia d'Higiene de Catalunya (Segles XIX i XX)*.
13. Gualta, P.: *Dota i medicina a la Corona d'Aragó (Segles XIII–XV)*.
14. Guerrero, L.: *El Col·legi de Metges al Bages. Mig segle d'història (1960–2010)*.
15. Terra, M.P., Canet, J.: *Josep Canet i Pons. Metge i escriptor polític (1758–1832)*.
16. Guerrero, L.: *La Clínica Sant Josep. Un compromís amb Manresa (1929–2011)*.
17. Tió, S.: *Innocent Paulí i Galceran. Una figura polifacètica (1854–1921)*.
18. Calbet, J.M.: *Premsa sanitària a Catalunya (1763–1939)*.

Sèrie "Humanitas"

- 1.- Culiell, P., Fandos, A., Nieto, M.: *Vocabulari de sinologia*.
- 2.- Bacchetta, C., Escudé, M.M., Jaumejoan, M., Pujol, J.: *Cent anys de publicacions de la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic de Barcelona*.
- 3.- Calbet, J.M.: *Editorials de la "Revista Mèdica de Barcelona" (1924–1936)*.
- 4.- Pujol, J.: *La Topografia Mèdica de Montserrat del Dr. Joaquim Tuixans i Pedragosa (c. 1905)*.

Publicacions del COMB

